

PAPER DETAILS

TITLE: Fildisi Sahili'nde Nikâh Merasimi

AUTHORS: Souleymane COULIBALY

PAGES: 1-18

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2420394>

FİLDİŞİ SAHİLİ'NDE NİKÂH MERASİMİ

Wedding Ceremony in Ivory Coast

Souleymane COULIBALY

Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Graduate Student, Sakarya University, Social Sciences Institute, Sakarya/Turkey
souleycoul89@yahoo.fr
<http://orcid.org/0000-0002-4251-6502>

10.56108/ujte.1114852

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi/Date Received: 10/05/2022

Kabul Tarihi/Date Accepted: 16/05/2022

Yayın Tarihi/Date Published: 30/06/2022

Atıf/Citation: Coulibaly, Souleymane. "Fildişi Sahili'nde Nikâh Merasimi". *Universal Journal of Theology* 7/1 (2022): 1-18. <https://doi.org/10.56108/ujte.1114852>

Fildişi Sahili'nde Nikâh Merasimi

Öz

Geçmişten bugüne kadar her toplumda nikâh önemli bir yere sahip olmuştur. Aile kurumu, insanlığın en eski ve köklü kurumudur. Toplamların huzur ve istikrarı her şeyden önce aile kurumunun temellerinin sağlam atılmasına bağlıdır. Bu sebeple insanlık tarihindeki bütün toplumlar ilk dönemlerden itibaren aile kurumunu düzenleyen birtakım tedbirlere başvurmuşlardır. Ayrıca, nikâhın dini bir yönü de olması sebebiyle Müslüman toplumlarda bu daha da önem kazanmaktadır. Geleneksel nikâh geçmişten bugüne kadar önemli yere sahip olmuştur ve kabilelerin dini yapılarına göre farklılık arz etmektedir. Fildişi Sahili'nde farklı farklı kabileler ve dinler bulunmaktadır. Kabileler arasında nikâhlar kısılmaktadır. Fakat hangi dine mensup olursa olsun kabilelerin kendisine özgü adetleri bulunmakta ve pek çok alanda olduğu gibi nikâh konusunda da herkes kendi nikâh geleneğini uygulamaktadır. Müslümanlar da nikâh konusunda hem dine göre hareket etmekte hem de kendi kültürlerinde bulunan adetleri uygulamaktadırlar. Nikâh uygulamalarında adetlerin etkili olmasıyla bağlantılı olarak bazı Müslüman kabilelerin adetlerinde mehir olarak verilen mallar şarap gibi haram mallardan olabildiği gibi bazı gayrimüslim kabilelerin adetlerinde ise mehir olarak verilen mallar Müslümanlara göre helal sayılan mallardan olabilmektedir. Bunun yanında, Müslüman olan bazı kabilelerin kimi nikâh adetleri, İslam ile birlikte zaman içerisinde değişikliklere uğramıştır. Makalede Fildişi Sahili'ndeki genel yapı gösterilmiştir. Fildişi Sahili'nde altmıştan fazla kabile bulunmakta ve bu kabileler, dilleri ve adetleri birbirlerine yakın olan kabilelere nispetle dört ana kabilenin altında toplanmaktadır. Bu çalışmada; siyaset, ticaret ve sosyal hayat bakımından en önde gelen kabile olan Malinke kabilesinin nikâh merasimi konu edilmiştir. Fildişi Sahili Medeni kanunu ve İslam Hukukuna göre nikâhın tanımı, şartları, günümüzdeki uygulama şekilleri ele alınmış ve tartışmalı konulara yer verilerek günümüz meselelerine çözümler getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fildişi Sahili, Nikâh, Merasim, Mehir, Malinke Kabilesi.

Wedding Ceremony in Ivory Coast

Abstract

From the past to the present, marriage has had an important place in every society. The family institution is the oldest and most rooted institution of humanity. The peace and stability of societies depends, first of all, on the solid foundations of the family institution. For this reason, all societies in the history of humanity have applied to a number of measures regulating the institution of the family since the first periods. In addition, since marriage has a religious aspect, this becomes even more important in Muslim societies. Traditional marriage has an important place from the past to the present and differs according to the religious structures of the tribes. There are different tribes and religions in Ivory Coast. Marriages are held between tribes. However, no matter what religion they belong to, the tribes have their own customs and everyone practices their own wedding tradition during marriage as in many other fields. Muslims, on the other hand, both act according to their religion and apply their own traditions in their own culture. In addition, some marriage customs of some Muslim tribes have changed over time with Islam. In connection with the effectiveness of customs in marriage practices, the goods given as Mahr in the customs of some Muslim tribes may be from haram goods such as wine, while the goods given as Mahr in the customs of some non-Muslim tribes may be among the goods that are considered halal according to Muslims. In the article, the general structure on the ivory coast is shown. There are more than sixty tribes in Ivory and these tribes are grouped under four main tribes compared to the tribes whose languages and customs are close to each other. The wedding ceremony of the most prominent tribe (Malinke Tribe) in terms of politics, trade and social life was shown. After that, the marriage practices were examined according to the Islamic law and the Ivory Coast law..

Keywords: Ivory Coast, Marriage, Ceremony, Mahr. Malinke Tribe.

Giriş

Batı Afrika'da bir ülke olan Fildişi Sahili, Gine Körfezi'ndedir ve 5-10 derece Kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Yüzölçümü 322.463 km²'dir. Afrika kıtasında %1'lik bir alanı kaplamaktadır.¹ Adını bir zamanlar Avrupalıların aramaya geldiği fildişinden almıştır.² Fildişi Sahili; kuzeyde Mali ve Burkina Faso'ya, doğuda Gana'ya, batıda Liberya ve Gine'ye, güneyde ise Atlantik Okyanusu'na komşudur.³ Fildişi Sahili'nin 2021'deki son nüfus sayımı raporuna göre, nüfusunun 28 milyon kişi olduğu tahmin edilmektedir.⁴ Bu nüfus; ağırlıklı olarak gençtir ve ülke için güçlü ve önemli bir işgücüdür. Bugünkü Fildişi Sahili'nin ilk sakinleri, toplam nüfusun içinde azınlık bir grubu oluşturur. Fildişili araştırmacılara göre; ilk sakinler arasında Agoua, Ehotilé, Kotrowou, Zéhiri, Ega gibi gruplar bulunmaktadır.⁵ En eski etnik gruplar arasında: batıda ve güneybatıda Mandéler (Gouro, Gban ve Yacouba), güneybatıda Krous ve kuzeydoğuda Sénoufoslar yer almaktadır. Ülkenin kuzeyi, Sahel krallıklarının (Songhai, Gana) etkisi altındadır. Fildişi Sahili'nde İslam; tüccarlar, Dioula seyyar satıcılar ya da ordular tarafından gerçekleştirilen cihat yoluyla yayılmıştır.⁶ Bu ilk dönem yerlilerine ek olarak; 12. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar ticari ürünler ve yeni topraklar elde etmeye gelen insanlar, savaşlar vb. nedenlerle komşu bölgelerden gelen farklı etnik unsurlar, köle ticareti veya güvenlik, sığınma ve saklanma gibi nedenlerle bölgeye yerleşmişlerdir.⁷

Fildişi Sahili'ndeki grupların her biri dilsel ve kültürel bağlantılarına göre 4 farklı etnik unsuru barındırmaktadır:

- 1- Mandé (Malinké, Dan, Tura, Dioula, Gouro vb.)
- 2- Gur veya Voltaïque (Senoufo, Lobi, Koulango, vb.)
- 3- Akan (Baoulé, Agni, Attié, Abbey, Ebrié vb.)
- 4- Krou (Bété, Guéré, Bakwé, Grebo, vb.)

Çeşitli kaynaklara göre Fildişi topraklarına gelen ilk Avrupalılar, 1470 yılında Hindistan'a giden yolu arayan Portekizli denizcilerdi.⁸ Onların Fildişi

¹ Hubert Ducroquet vd., *L'agriculture de la Côte d'Ivoire à la loupe* (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017), 17.

² "L'histoire de la Côte d'Ivoire." (Erişim 07 Mayıs 2022).

³ Ducroquet vd., *L'agriculture de la Côte d'Ivoire à la loupe*, 17.

⁴ "RGPH 2021 : LES RESULTATS PRELIMINAIRES ESTIMENT A 28 MILLIONS L'EFFECTIF TOTAL DE LA POPULATION RESIDENTE PERMANENTE EN COTE D'IVOIRE" (Erişim 07 Mayıs 2022).

⁵ Manizan ALLOU, "Peuplement et evolution de la coted'ivoire", *Revue d'Histoire, d'Arts et d'Archéologie* (Abidjan: GODO GODO, 2014), 3.

⁶ "Histoire de la Côte d'Ivoire", *Wikipédia*, 25 Nisan 2022.

⁷ ALLOU, "Peuplement et evolution de la coted'ivoire", 4.

⁸ "Histoire de la Côte d'Ivoire".

Sahili'ndeki varlıklarının nedeni, önce barışçıl sonra ticariydi. Portekizlilerden sonra Hollandalılar ve İngilizler Fildişi Sahili'ne gelmişlerdir. Fransızlar ise bu sahile pek ilgi göstermemişler, sadece kıyıların Agni şefleriyle dostluk anlaşmaları imzalamışlardır. Ancak 17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Fransızlar, yavaş yavaş bölgenin kontrolünü ele geçirmiştir. Fransızlar, varlıklarını genişletmek için Fildişi hükümdarları ve şefleriyle dostluk anlaşmaları imzalamışlardır.⁹ Bundan sonra halkın evanjelizasyonu ile ilgili misyonları başlamıştır. Misyonerler, kıyı şeridinin orman bölgesinde yaşayan animistlerin önemli bir bölümünün inancını Katolik inancına dönüştürerek çabalarının meyvesini toplamaya başlamışlardır.¹⁰

Halkların evanjelizasyonu kuzey taraflarında olduğundan Fransızların egemenliği, güney taraflarında daha kolaydı. Çünkü kuzeyde iki büyük güçlü İslam devleti, Boundoukou ve Kong tarafından kurulmuştu. Ayrıca gücünü kuzey kesimde yoğunlaştıran ve Fransızların ilerlemesini engelleyen savaşçı şef Samory Touré¹¹ de vardı.

7 Ağustos 1960'ta Fildişi Sahili, bağımsızlığını kazanmıştır. Ayrıca 1960'tan itibaren Fildişi Sahili de dâhil olmak üzere Batı Afrika ülkelerinin çoğu bağımsız olmuştur; ancak Fransa ile tüm ilişkilerini keserek 1958 yılında bağımsızlığını kazanan Gine Conakry dışında Fransa'ya başka açılardan bağlı kalmaya devam etmiştir. Fildişi Sahili'nin ilk cumhurbaşkanı Felix Houphouët Boigny'dir. Aynı zamanda Cumhuriyetin kurucu babası olarak kabul edilmektedir. Fildişi Sahili hükümetinin anayasasında laiklik ilkesi

⁹ "Rezo-Ivoire .net | l'histoire de la cote d'ivoire" (Erişim 07 Mayıs 2022).

¹⁰ "10 mars 1893 - Naissance de la Côte d'Ivoire - Herodote.net" (Erişim 07 Mayıs 2022).

¹¹ Nijer'in sağ yakasında 1830 civarında doğan Samory Touré, Lanfia Touré ve Sonka Camara'nın oğludur. O bir tüccardı, ardından Marabout Birama Sory'nin ordusunda annesini esir alınan bir askerdirdi (ayrıca bir baskın sırasında çocukken yakalandığı ve ardından onu tüccar olarak kullanan Mora adlı bir marabuta satıldığı söylenir) Samory serbest bırakıldıktan sonra kendi hesabına savaşmaya başlar ve yavaş yavaş üniformalı askerlerden güçlü bir örgütünü hızla yayılan organize ve korku salan bir ordu kurar. 1870'ten 1875'e kadar dini, askeri ve siyasi otoritesini Yukarı Gine'den Mali'nin güneyine uzanan geniş bir bölge üzerinde genişletti. Ashında Samory, Gine, Mali, Fildişi Sahili, Yukarı Volta (Burkina Faso) ve Gana tarihiyle olduğu kadar Senegal tarihiyle de ilişkilidir. 1881'den itibaren Kıtaya yapılan saldırılar, Fransızlarla çatışmalar arttı. Sömürge yetkilileri onu büyük bir köle tedarikçisi olarak görüyor ve büyük servetini onlardan aldığını biliyordu. 1887'de Fatako-Djinga savaşındaki yenilgisinin ardından, bir barış teminatı olarak oğlu Karamoko Diaoulé'yi "rehine" ve büyükelçi olarak Paris'e göndermeyi kabul etti. Dönüşünde, onu Fransız mevkilerine fazla elverişli bulduğu için, ölümüne kadar her türlü temastan ve tüm yiyeceklerden mahrum bırakarak hapse attı. 1891'den itibaren Samory'nin Fransızlarla mücadelesi oldukça şiddetliydi. Fransız sütunları tarafından geri çekilerek, hareketli ve stratejik bir direniş savaşı yürüttü ve rakipleri gibi ateşli bir dünya politikası yürüttü. Birkaç Gine kabilesinin düşmanlığını kazandı ve sonunda 1898'de Fildişi Sahili'ndeki Guélérou köyünde yakalandı, ardından Saint-Louis üzerinden Gabon'a gönderildi ve iki yıl sonra 1900'de öldü. Büyük bir direniş savaşçısı olmasına rağmen onun mücadelesi bitmedi ve onun 23 oğlu Fransa ile savaşmaya devam etti, 5 oğlu 1914-18 savaşında öldü.

vardır. Laiklik, tüm nüfusun din ve inanç özgürlüğüne izin verir ve ülkedeki herhangi bir dini faaliyeti veya inancı ulusal güvenliği tehlikeye atmadığı sürece engellemez.¹²

İslam alanında Afrika kıtasındaki en hızlı büyüme, Fildişi Sahili'nde yaşanmıştır. Kısa süre içinde Fildişi ülkesindeki Müslüman nüfus, azınlıktan çoğunluğa geçmiştir. Birbiriyle çelişse de istatistikleri dikkate almak gerekmektedir. Bununla birlikte tüm çalışmalar net bir eğilime işaret etmektedir. Bu eğilim Müslümanların, 1960'ta ülke nüfusunun %14-20'sini ve 1993'te resmi olarak %43'ünü oluşturduğu gerçeğidir.¹³ Son istatistiğe göre bugün İslam, nüfusun %47'sinde yaygın olup Fildişi Sahili'nin önde gelen dinidir. Ülkedeki Müslümanların çoğu Sünnî ve Malikî'dir. Ayrıca tasavvuf da popülerdir ve geleneksel yerli uygulamalarla bütünleşmiştir. Küçük bir nüfus, Ahmedîyye tarikatına tabidir.¹⁴ Selefî veya Vehbî inançlarının etkisinde de kayda değer bir topluluk vardır.

Hristiyanlık, sömürgecilikle birlikte bölgeye yerleşmiştir. Bu bir misyonerlik hareketidir. Plan, Katolik mezhebi üzerinden işlemiş; hükümetin karar alma mekanizmalarında bu mezhebin etkisi görülmüştür. Bu şekilde Katolik Hristiyan düşüncesine etki alanı açılmış ve döneminde başarılı olunmuştur. Katolik Hristiyanlık, Abidjan ve Yamoussoukro gibi şehirlerde etkili olmuştur. Başarılı olduklarının kanıtı, şehirdeki dünyanın en büyük Bazilika kilisesinin varlığıdır.

Fildişi Sahili halkları arasında animizm inancı¹⁵ büyük bir yer tutmaktadır. Geleneksel inançların nitelikleri, etnik gruplar arasında farklılık arz eder. Genellikle yüce bir varlığa, atalardan kalma ruhlara ve onlarla dini figürler aracılığıyla konuşma yeteneğine dayanırlar. Atalara tapınma popülerlerdir. Bu anlamda ruhlara adanmış tapınaklar inşa edilmiştir. İyi ve kötü ruhlara olan inanç da dikkate değerdir ve iyi ruhların iradesini uyandırmak için ritüeller (ayinler) yapılır.¹⁶ 1990'lı yıllarda yapılan istatistik raporlarına göre, animistler nüfusun %18'ini teşkil etmektedir. 1997'deki son resmi istatistik animizmin %10'luk bir orana gerilediğini göstermektedir.¹⁷ Günümüzde ise bu inanç, Fildişi Sahili'nin toplam nüfusu içinde sadece %3,6'ya

¹² Lancina Coulibaly, *Medârisu'l-Arabiyye fî Sâhili'l-Âc* (Libya: Külliyyetü's-Şerîa, 2007), 23-24.

¹³ Marie Miran, *Vers un nouveau prosélytisme islamique en Côte-d'Ivoire: une révolution discrète* (Paris: Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, 2000), 14.

¹⁴ Jimmy Moran, "Croyances Religieuses En Côte D'Ivoire | 2022", *fr.ripleybelieves.com* (Erişim 07 Mayıs 2022).

¹⁵ Animizm hakkında bilgi için bk. David Chidester, "Animizm", çev. Tuğba Aydoğan, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 14/33 (15 Mart 2021), 427.

¹⁶ Moran, "Croyances Religieuses En Côte D'Ivoire | 2022".

¹⁷ Coulibaly, *Medârisu'l-Arabiyye fî Sâhili'l-Âc*, 23-24.

tekabül etmektedir.¹⁸ Ayrıca, dinsizler (ateistler) ülke nüfusunun %15 ile %10'u arasındadır.

Fransızlar, sömürgeci politikalarının başarıya ulaşmasını sağlamak için ekonomik olarak Fildişi halkını baskı altında tutmuşlar; kültür emperyalizmini de bu projeye destek vermek üzere yürürlüğe sokmuşlardır. Bu doğrultuda ülkenin sözde ilerlemesi ve medenileşmesi için kendi dil ve kültürlerini bölge halklarının bilinçaltı üzerinden dayatmışlardır. Fransız sömürge çarkının dönmesi için Fransızca'yı resmi dil olarak bölge halkına zorla öğretmişlerdir. Bu plan çerçevesinde Fransız dili, Fildişi Sahili'nin resmi ve idari dili haline gelmiştir. Öte yandan, Fildişi Sahili'nde 60'tan fazla ana dil vardır; ama ticaret ortamında kullanıldığı için nüfusun %70'inden fazlasında en yaygın olarak konuşulan dil, Dioula (Mandinka) dilidir.

Dilsel, dini ve kültürel olarak bu denli farklılıkların olduğu Fildişi Sahilinde ülke toplumu için önemli bir yer tutan *Nikah* uygulamaları nasıl gerçekleşmektedir? Dini ve kültürel farklılıklar bölgeden bölgeye *Nikah* uygulamalarını etkilemekte midir? Çalışmamızda, bu farklılıklar içerisinde uygulanagelen nikah uygulamaları hakkında bilgi verilerek bunların İslam hukuku ile mukayesesi üzerinde durulacaktır.

Fildişi Sahilinde Nikâh Uygulamaları

Evliliğin Fildişi toplumunda önemli bir yeri vardır. Kişisel ve toplumsal planda evli kişiler özel ilgi görürler. Evlilik, genç kız ve genç erkekler için sorumluluğun anahtarı olarak ortaya çıkmaktadır. Evlilik prosedürleri, bir etnik gruptan diğerine farklılık gösterir. Fildişi Sahili'nde üç (3) tür nikâh vardır:

- Resmi nikâh veya medeni nikâh
- Dini nikâh
- Geleneksel nikâh

1.1. Resmi/Medeni Nikâh

Fildişi Sahili kanununa göre resmi nikâh, evlenmeye ehil olan ve aralarında evlenmelerine hukuken engel bulunmayan kadın ile erkeğin birlikte müracaat etmeleri neticesinde, ayırt etme gücüne sahip ve ergin olan iki şahit huzurunda evlenme memuru tarafından yapılan akittir. Fildişi Sahili Medeni Kanununda evliliği gerçekleştirmek, birkaç şartadayanmaktadır. Bu şartlar tamamlanmadan herhangi bir nikâh kıyılmamaktadır. Bunlar: biyolojik, psikolojik ve ahlakî unsurlarıdır.

¹⁸ "Religion en Côte d'Ivoire", *Wikipédia*, 23 Aralık 2021.

Biyolojik unsurlar: Fildişi kanununa göre, söz konusu biyolojik unsurlar iki kısımda ele alınır.¹⁹

Cins ayrımı: Erginlik yaşını dolduran bir erkek ve bir kadın arasında evlilik kısımlıdır. Dolayısıyla hemcinsler arası evlilik mümkün değildir.

Evlilik yaşı: Fildişi Sahili Medeni Kanununda evliliğin kabul edilmesi için erkeklerin 20 yaşına, kadınların ise 18 yaşına ulaşması gerekmektedir. Dolayısıyla bu yaşlara ulaşmayan bir erkek ve bir kadın evlenmek isterlerse istisnai olarak ve ciddi nedenlerle Cumhuriyet savcısı tarafından o evliliğin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğine dair bir hüküm verilebilmektedir.²⁰

Psikolojik unsur: Bu unsur, evlenecek erkek ve kadının rızasıdır. Rızanın varlığının tespiti için evlilik esnasında evlenme memuru tarafından her iki tarafa akde rızalarının olup olmadığı sorulur. Eğer iki taraftan birisi bu sorulara olumsuz cevap verirse evlenme memuru o nikâhı kıymaz ve onları geri gönderir. Dolayısıyla bu, bir kişinin zorla evlendirilmesine engel olmaktadır. Ek olarak, eğer evlenecek kadın ve erkek ergenlik çağına yahut evlilik yaşına ulaşmazsa icap ve kabul onların ailesinden gelmektedir.²¹ Ancak küçüklerin evlendirilmesi yukarıda da belirttiğimiz gibi istisnai bir uygulama olup Cumhuriyet savcısının vereceği hükme bağlıdır.

Ahlak unsurları: Burada ahlak denilen şey, cinsiyet ilişkisi konusunda insanın nefesine ilişkin şeylerdir. Mesela çok evlilik (*teaddüd-i zevcât*) ve öz kardeşiyle evlenme meşru değildir. Böyle nikâh türleri Fildişi Sahili kanunlarına göre yasaktır. Medeni Kanunda²² şöyle denilir: “Bir kimse, önceki evliliği sona ermeden yeni bir evlilik yapamaz”, “Henüz sona ermemiş bir ilk evlilik varsa, ikincisi geçersizdir.” Aksi halde çok eşle evlilik yapanlar kanunlar çerçevesinde cezalandırılır. Ceza hukukunda 390. Maddeye göre: ‘Çok evlilik yapan kişi, 6 aydan 3 seneye kadar hapis ve 50.000 Batı Afrika Frangı (CFA) ile 500.000 CFA arasında değişen nakit para cezasına çarptırılır.’²³

Medeni Hukukta Mehir ve Çeyize Dair Hükümler

Fransız kanun yapıcıları, çeyizi kadının satışı olarak gördüğü için çeyizin kaldırılması hususunda bir kararname çıkarmıştır. Böylece kadın bir nesne olarak kabul edilmeyecektir. Dolayısıyla; çeyiz, mehir ve onunla birlikte çeyizi içeren tüm hediyeler ve hizmetler yasaklanmıştır. Fildişi kanun yapıcıları da Fransız kanun yapıcıları ile aynı bakış açısıyla hareket ederek top-

¹⁹ LOI N° 2019-570, 26 Haziran 2019, Madde 1.

²⁰ LOI N° 2019-570, 26 Haziran 2019, Madde 2.

²¹ Anne-Marie H. Assi-Esso, *Précis de droit civil ivoirien: les personnes, la famille* (Abidjan: Librairie de droit ivoirien, 1997), 121.

²² Medeni Kanunun 2. ve 31. maddeleri (375-64).

²³ Code Civil 1 (Code Civil 1), *Droit des personnes et de la famille* (2020), 86-94.

lumsal bir gerçekliği göz ardı etmiş ve bunları yasaklamak için aynı kanunları uygulamıştır.

Fildişi Sahili'nde mehir ve çeyiz, şu kanun maddesi ile kaldırılmıştır: "Müstakbel eş üzerinde yetki sahibi olan kişinin yararına, müstakbel koca veya onun üzerinde yetki sahibi kişi tarafından geleneksel evliliğin gerçekleşmesini koşullandıran, maddi avantajların ödenmesinden oluşan çeyiz kurumu derhal kaldırılmaktadır."²⁴

Fildişili kanun koyucu, çeyizi aşağılayıcı bir anlam veren "maddi avantajlar" olarak değerlendirerek ilgili yasağa cezalar eklemiştir. Aynı kanun 21. maddesinde şöyle demektedir:

"Altı aydan iki yıla kadar hapis ve alınan veya istenen şeylerin değerinin iki katı para cezası ile söz konusu para cezasının elli bin (50.000F) franktan az olmaması gerekmektedir. Önceki maddeyi ihlal eden herkes, evlilik gerçekleşmiş olsun veya olmasın:

Çeyiz için talep edilen veya onaylanan teklifler veya vaatler, çeyiz talebinde bulunan veya alan kimse;

Çeyiz tekliflerini veya vaatlerini kullanmış olan veya çeyiz ödemeye yönelik taleplere yol açmış olanlar cezalandırılır".²⁵

Toplumsal uygulamaya bakıldığında ise Fildişi toplumunda çeyizin kaldırılması imkânsızdır. Kesin olan şu ki, bekârlar için çeyizsiz bir evlilik düşünülemez. Dumetz, Fildişi Sahili'nde 1964 yılında gerçekleştirilen reform sorununu ele alarak şu soruyu gündeme getirmiştir: "Bu yasak, geleneksel aile kurumlarını ezmiştir; ama halkın zihniyetlerini yeni politikalar altında yaşamak üzere oldukları noktaya dönüştürmeyi başarmış mıdır?"

Bu soruya net bir şekilde cevap veriyor: "En temel dürüstlük, bu soruya olumsuz yanıt vermemizi gerektirir; insanların çoğunluğu yeni uygulamaları kabul etmiyor ve geleneksel kurumlar hala oldukça baskındır."²⁶ Şimdiye kadar hiç kimse, kayınvalidesine bir meblağ ödediği veya hediye ettiği için mahkûm edilmemiştir. Kız ailesinin taleplerini karşılamaktan daha güzel ve normal bir şey var mı? Bunu yapanlar veya vesile olanlar hapse mi atılıyor yoksa para cezası mı veriliyor? Bu ifade için kusura bakmayın ama bunu çok kaba ve anlamsız buluyorum. Dolayısıyla, Fildişili yasa koyucularının bu konuyu gerçekten incelemesinin ve bu yasayı yeniden düşünmeye başlamasının zamanı gelmiştir."

²⁴ 7 Ekim 1964 tarihi ve 64-381 sayılı kanunun 20. maddesi

²⁵ Code Civil 1, 258.

²⁶ İsabele Akouhaba Anani, *La dot dans le code des personnes et de la famille des pays d'Afrique occidentale Francophone cas du Benin, du Burkina faso, de la Cote d'Ivoire et du Togo* (Copenhague: Danish Institute for Human Rights, 2008), 24.

Dini Nikâh

İslam'da Nikâh

Nikâh kelimesi, fıkıh ıstılahında; bir yandan cinsel birlikteliği, diğer yandan ise aralarında evlenme engeli bulunmayan bir erkekle bir kadının, hayatlarını süreklilik arz edecek şekilde birleştirmelerini sağlayan bir akdi ifade eder.²⁷ Evlilik diğer ilahî dinlerde olduğu gibi İslam'da da kadın ve erkek arasında mahremiyet oluşmasını sağlayan ve neslin devamına katkı sağlamaya imkân veren yegâne meşru ilişki türü olarak görülmektedir.²⁸

Evlilik öncesinde tarafların birbirlerini görüp tanımaları ve bu arada evlilik için gerekli hazırlıkların yapılması yararlı görülmekle birlikte bu aşama nikâh akdinin bir parçası kabul edilmez. Nikâh akdinin kurulması ve geçerli sayılması için birtakım rükün ve şartları taşınması gerekmektedir. Ayrıca, o rükün ve şartlar mezheplere göre farklılık göstermektedir.

Malikilere göre, nikâhın rükünleri dört tanedir. Bunlar koca, zevce, veli ve irade beyanıdır. Bazı Maliki müellifler mehri nikâhın rükününden saymaktadırlar. Mehrin varlığı zorunludur, ancak nikâh yapılırken mehir belirlenmesi şart değildir. Aynı şekilde veli de nikah akdinde olmazsa olmazdır. Bu rükünlerin eksikliği durumunda nikâh akdi kurulmuş sayılmaz.²⁹

Şafii mezhebinde nikâhın beş rükünü bulunmaktadır. Bunlar: koca, zevce, veli, iki adil şahit ve irade beyanıdır. İki şahit ve veli nikâhın rükününden sayılmış olup bunların yoklukları durumunda nikâh akdi batıl olur.³⁰

Hanefi mezhebinde ise evlenme akdinin tek rükünü vardır ki o da irade beyanıdır.³¹ Akdin tarafları olan karı-koca ise doğrudan rükün olarak ele alınmamış, akdin kuruluş şartları kapsamında bunların ehliyetlerinden bahsedilmiştir. Diğer akitlerde olduğu gibi kadında, erkek gibi akde taraf olabilir. Evlenme ehliyetine sahip olmayanlar ise belli şartlar altında velileri tarafından evlendirilebilirler. Akdin taraflarını rükün olarak kabul etmeyen

²⁷ Ebû'l-Fazl Mecdüddîn 'Abdullâh b. Maḥmûd b. Mevdûd el-Mevsîlî, *el-İhtiyâr li ta'alili'l-Muhtâr* (Beyrut: Matba'atü'l-Halebî, 1937), 5/3/81.

²⁸ Fahrettin Atar, "Nikâh", *TDV İslam Ansiklopedisi* (Erişim 07 Mayıs 2022).

²⁹ Ebû'l-Velîd Muḥammed b. Aḥmed b. Ruşd, *el-Muḥaddimâtü'l-mumehhidât*, ed. Muḥammed Ḥaci (Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1988), 1/468, 472; Osman İbn Mekkî, *Tavdîhu'l-ahkâm Şerhu Tuhfeti'l-hukkâm* (Tunus: Matba'a Tunusiyye, 1920), 2/14-20.

³⁰ Ebû Zekerîyyâ Yahyâ b. Şeref Nevevî, *Minhâcu't-tâlibîn ve 'umdetu'l-muttaḳîn fi'l-fikh*, ed. Kâsım Aḥmed 'Avvâd (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2005), 1/204-210; Ömer İbn Raslân, *et-Tedrib fi'l-fikhi's-Şâfiî* (Riyad: Dâru'l-Kibleteyn, 2012), 3/42.

³¹ Ebû'l-Hüseyn Aḥmed b. Ebî Bekr Muḥammed b. Aḥmed - Kamil Muḥammed 'Avdiyye, *Muhtaşaru'l-Ḳudûrî* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997), 1/145; Mevsîlî, *el-İhtiyâr*, 5/3/82.

Hanefilerin dışındaki diğer mezhepler ise tarafları da akdin unsurlarından kabul ederler.³²

Evlenme akdi ile alakalı dört çeşit şart vardır. Akdin vücuda gelmesini temin eden şartlara kuruluş şartları, sahih ve muteber olmasını sağlayan şartlara sıhhat şartları, yapıldığı andan itibaren başka bir hususa muhtaç olmaksızın geçerli olmasını sağlayan şartlara nefâz şartları ve nikâhın devamını sağlayarak fesih davasına imkân vermeyen şartlara da lüzum şartları denilmektedir.³³

Kuruluş şartları, bir akdin varlığından söz edebilmek için aranan asgari şartlardır. Bunlardaki eksiklik akdin batıl olmasına yol açar. Kuruluş şartları arasında tarafların ehliyeti, meclis birliği, süresiz evlenme engelini bulunmaması ve irade beyanlarının şart içermemesi sayılabilir. Sıhhat şartları ise in'ikad eden akdin sahih bir şekilde doğabilmesi için gerekli şartlardır ve bunlardaki eksiklik akdin fesadına yol açar. Şahitler ve ilan, geçici evlenme engellerinin bulunmaması ve ikrahın bulunmaması bu şartlar arasında zikredilir. Tarafların veya velilerinin onaylarının alınması gereken durumlarda bunlardan izin alınmazsa akit mevkuf olur. Şayet böyle bir durum söz konusu değilse akit nâfiz olur ve hükümlerini doğurur. Akdin lüzumu ise bağlayıcılığını ifade eder ve kızın kendisine denk olmayan bir erkekle velisinin izni olmaksızın evlenmesi durumunda olduğu gibi akit lazım olmazsa velinin akdi bozma hakkı bulunur³⁴

Mehir'e geldiğimizde, Maliki mezhebinde mehirsiz bir nikâh kabul edilmemektedir. Diğer mezheplerde ise farklı görüşler bulunmaktadır. Mehir miktarı konusunda cumhur fıkıhçılar, bir sınır bulunmadığı hususunda ittifak etmişlerdir. Fakat en düşük miktar hakkında farklı farklı görüşler bulunmaktadır. Şafiler ve Hanbeliler dâhil olmak üzere bazı fıkıhçılar, mehirin alt sınırının olmadığı görüşündedirler. Malikiler ve Hanefiler ise bir miktar koymaktadırlar. Malikiler, çeyrek dinar kadar altın değeri veya 3 dirhem kadar gümüş değerini alt sınır kabul etmişlerdir. Hanefiler ise 10 dirhem kadar gümüş değerini alt sınır koymuşlar³⁵ (Fıkıh kitaplarındaki bilgi aktarılmış; ama uygulamaya temas edilmemiş)

³² Meryem Cangir Arı, *İslam Hukukuna Göre Nikâhta Aleniyet ve İlan Şartı* (Atatürk Üniversitesi, 2011), 26-27.

³³ Cangir Arı, *İslam Hukukuna Göre Nikâhta Aleniyet ve İlan Şartı*, 33.

³⁴ Nikah akdindeki şartlar hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Saffet Köse, "Aile Hukuku", *İslam Hukuku El Kitabı* (Ankara: Grafiker Yayınları, 2012), 444-459.

³⁵ Muhammed b. Ahmed İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid* (Kahire: Mektebe İbn Teymiyye, 1994), 3/37-57.

Hristiyanlıkta Nikâh

Fildişi Sahili'nde Hristiyanlığın da yaygın olması sebebiyle Hristiyanlıktaki nikah uygulamasına da kısaca yer vermekte fayda olacaktır.

Hristiyanlıkta iki insan Tanrı'nın huzurunda evlendiklerinde Tanrı'nın nazarında onların bir tek varlık oldukları kabul edilmektedir. Hz. İsa ve kilise arasındaki çözülmez ruhani münasebetin sembolü olarak kabul edilen nikâh, kutsal bir ayindir. Evlilik, Tanrı'nın meydana getirdiği bir kurum sayılması itibarıyla ilk çağlardan beri kutsal sayılmıştır.³⁶

Hristiyanlıkta evlilik, kutsal bir eylem olarak görülmektedir. Evlilik, Tanrı'nın büyüklüğünü ve yüceliğini yaymak için emredilmiş ilahi bir olgudur. İncil'de evliliğin erkek ve kadın açısından erdemli bir davranış olduğu ifade edilirken aynı zamanda evlenmeyip tüm sevgi ve saygıyı Tanrı'ya hasretmenin, başka kimseyle paylaşmamanın, bekar yaşamının da üstünlüğünden bahsedilmektedir. Buna binaen Orta Çağda Hristiyan din adamları, cinsel dürtü ve istekleri bir günah olarak algılamışlar ve bunun tehlikeli olduğunu düşünmüşler, bu sebeple de bekârlığı evli olmaktan daha üstün kabul etmişlerdir.

Katolik mezhebinde evlilikten geri dönüş yoktur ve boşanmak yasaktır. Boşandıktan sonra birleşme olursa taraflar zina yapmış kabul edilir. Ortodoks mezhebinde ise bazı durumlarda boşanmaya müsaade edilmiştir. Protestan mezhebinde ise evlilik sakrament özelliği taşımaz ve boşanmak serbest kabul edilir.³⁷

Fildişi Sahilindeki Hristiyanlar, evliliklerini İncil'in tavsiyelerine göre yaparlar. Dini nikâh, yuva kurmak isteyen her Hristiyan için bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bazı kiliselerde resmi nikâhlar kıyılmadan önce zorunlu olarak kilisede dini nikâh merasimi yapılmalıdır. Bazı kiliselerde ise mensupların önce resmi nikâhlarının kıyılmasında bir sakınca yoktur. Ama kesin olan bir şey var ki ne zaman olursa olsun her Hristiyan, mukaddes ruhun nimetlerine sahip olmak için kilisede zorunlu olarak evlilik merasimi yapmalıdır. Dolayısıyla kilisede yapılmayan nikâh sahih sayılmaz.

Mehir veya çeyiz konusunda Jeremie KANON gibi birtakım papazlara göre, mehir ya da çeyiz nikâhın şartlarından değildir; fakat onun bir aşamasıdır. Diğer gruplara göre ise dini nikâhta mehirin bir önemi bulunmamaktadır; sadece geleneksel nikâhlarda yer almaktadır.³⁸

³⁶ Ali Aslan Topçuoğlu, "Yahudilik-Hristiyanlık ve İslâm Hukuku'na Göre Nikâh Akdine Etkisi Bakımından Din Farklılığı", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 10/2 (2010), 87.

³⁷ Nazan Alija, *Hristiyanlıkta Evlilik Sakramenti* (Uludağ Üniversitesi, 2017), 26.

³⁸ "À Abidjan, l'Institut de théologie de la Compagnie de Jésus porte un regard africain sur la dissolution du mariage chrétien" (Erişim 07 Mayıs 2022).

Ayrıca, Hristiyanların çoğu dinler arası evlilikleri kabul ederler; ancak o nikâhlardan doğan çocukların Hristiyan yetiştirilmesi, Hristiyan olan eşin dinî vecibelerini yerine getirmekte serbest olması, evlenme töreninin Hristiyan din adamı tarafından yapılması, Hristiyan eşin Hristiyan olmayan eşine Hristiyanlığı sevdirmeye çalışması gibi şartları koymaktadırlar.³⁹

Geleneksel Nikâh

Fildişi Sahili'nde altmıştan fazla kabile bulunmakta ve bu kabileler, dilleri ve adetleri birbirlerine yakın olan kabilelere nispetle dört ana kabilenin altında toplanmaktadır:

Akan grubu (Baule, Agni, Abey, Akie, Abron vs.)

Kru grubu (Bete, Guere, Wobe, Dida vs...)

Manding grubu (Malinke, Diula, yakuba, koyaka, Djimini vs...)

Voltaik grubu (Senufo, Kulango, Tagana vs...)

Ayrıca, Fildişi Sahili'nde farklı farklı kabileler ve dinler bulunmaktadır. Kabileler arasında nikâhlar kısımlıdır. Fakat hangi dine mensup olursa olsun, kabilelerin kendisine özgü adetleri bulunmakta ve pek çok alanda olduğu gibi nikâh esnasında da herkes kendi nikâh geleneğini uygulamaktadır. Mesela Müslüman olan kabileler, nikâh esnasında İslam kuralları ile birlikte kendine ait gelenekleri uygulamaktadır. Müslüman olmayan kabileler ise İslam'a göre uygun olmayan uygulamaları yapmaktadırlar.

Fildişi Sahili'nin kabile, dil ve adet açısından en etkili kabilesi olan Malinke kabilesinde gerçekleşen nikâh törenini örnek alacak olursak, Malinké toplumunda evlilik törenlerinin genellikle çarşamba günleri öğleden sonra yapıldığı kolayca fark edilir.

Malinkédiula'da ise perşembe günü yapılır. Düğün tarihi belirlendiğinde pazartesi sabahından itibaren genç kız, yaşlı bayanlar tarafından odasına yerleştirilir. Buna "Lassigui" (odaya yerleşmek) ve " Djabila" (kına yakma) denir. Onun yanında ona iyi bakmak için zihinsel ve ahlaki olarak evliliğe onu hazırlamak için yaşlı bir kadın nöbet tutar. Bütün yiyecekleri ve içecekleri yaşlı bayan tarafından karşılanır. Kaldığı süre boyunca arkadaşları her gün yanına gelir ve saatlerce onun adına şarkı söylerler.

Düğünün yapılacağı güne kadar yani çarşamba gününe kadar evde kalır. Düğün günü erkekler bir camide veya düğün için düzenlenmiş bir mekânda toplanırlar. O gün, erkeğin ailesi 2 veya 3 kg kola⁴⁰ getirir, bir kısmı yaprak-

³⁹ Topçuoğlu, "Yahudilik-Hristiyanlık ve İslâm Hukuku'na Göre Nikâh Akdine Etkisi Bakımından Din Farklılığı", 89.

⁴⁰ Kola, Afrika'da kıymetli bir meyvedir. Nikâhlar ve yeni doğan merasimlerinde kullanılmaktadır.

larla birlikte konur ve beyaz iplerle bağlanır ve geri kalanı mecliste bulunanlara paylaştırılır. Düğün günü övgü günüdür. İki taraf da birbirini över, yani kocanın ailesi karısının ailesini över veya tam tersi.

Nikâh kıyıldıktan sonra erkekler arasında kadınlara yer açılır. Kadınlar gelinin onuruna bir dans töreni düzenler. Onu yıkarlar ve annelerden biri saçını örer. Sonra ona güzel bir elbise giydirebilirler ve başını sadece gelinlere mahsus yöresel bir kumaşla örterler. Yüzünü ise beyaz bir eşarp ile kapatırlar.

Gelinle şarkı söyleyip dans ederler. O şarkılar gelince şu şekilde öğüt verir:

Kocasına nasıl bakmalı?

Kocasının anne babasına nasıl davranmalı?

Kocasının akrabalarıyla ve komşulara nasıl davranmalı?

Akşam tören sona erince gelini kocasının ailesine teslim etmek üzere erkek ve kadınlardan oluşan bir grup yola çıkar. Oraya vardığında grubun en yaşlısı gelini, kocasının babasına veya amcasına verir ve ondan oğluna teslim etmesini ister. İki aile birbirlerine öğüt verir ve herkes kendi evine döner.

Düğünden dört gün sonra gelin kendi ailesini ziyaret eder; ama onunla birlikte kocasının ailesinden yaşlı bir adam kızın yanında gider. Yaşlı adam elinde bir horozla kız evine yola çıkar. Gelinin ailesinin evinin önüne vardıklarında yaşlı adam horozu keser, geline verir ve ardından evine döner. Gelin tek başına evine girer.

O gün annesi onun saçlarını örer, sonra tüm aile üyelerinin çamaşırlarını yıkar. Çünkü onlara göre gelin, ailesiyle son gününü geçirmektedir. Onun dışında artık kocasından habersiz onlara ziyarete gidemez.

Çamaşırları yıkadıktan sonra yaşlı adamın verdiği horozu hazırlar, horozu kendisi ve kocası dışında başka kimse yemez. Aynı gün öğleden sonra gelin, hazırlanan tavukla kocasının evine yalnız döner. Malinkelerde damat yılda en az bir kez kayınpederinin tarlasına gidip yardım etmek zorundadır. Bu, kayınpederine kızını kendisine verdiği için her zaman teşekkür etmenin bir yoludur. Ve eşinin ailesinde ölüm veya evlilik gibi mutlu veya mutsuz bir olay olduğunda, damat, maddi ve manevi olarak imkânları ölçüsünde kızın ailesine destek verir (Dao İbrahim⁴¹, “telefon görüşmesi” 16.10.2021).

⁴¹ Dao İbrahim fildişi sahili Abidjan merkezinde devlet lise öğretmenidir ve Malinke kabilesinden geliyor

Fildişi Kanununda Geleneksel Nikâh ve Dini Nikâh Hükümü

Bağımsızlıktan önce Fransız statüsüne sahip olmayan Fildişili vatandaşların evliliklerine (geleneksel, dini ve çok evlilik) izin verilirken, o statüye sahip olanlara verilmiyordu. Bağımsızlıktan sonra ve tam olarak 1964'te Fildişi yasa koyucuları, resmi nikâh dışındaki tüm evlilikleri ortadan kaldıran bir kararname çıkarmıştır. Buna göre; "Evlilik, sadece bir evlenme memuru tarafından kıyılır ve sadece bir evlenme memuru tarafından kıyılan bir evliliğin yasal etkileri vardır."⁴²

Diğer evliliklere rağmen resmi evliliğin Fildişi Sahili Devleti tarafından tanınan tek evlilik akdi olduğunu vurgulamak önemlidir. Hükûmet; dini ve geleneksel nikâhla evlenen kişilerin yaşları, eş veya çocuk sayıları ne olursa olsun; resmi nikâh yapılmaması durumunda bu kişilerin medeni halini bekâr kabul etmektedir. Bütün bunlara rağmen Fildişi Sahili'nde bugüne kadar dini nikâh ve geleneksel evliliğin nüfusun çoğunluğu tarafından devam ettirildiği açıktır. Çünkü resmi evliliğin şartlarını Fransa kültürü belirlemiştir. Bu kültür ise Fildişi halkının kültür ve geleneklerine uygun değildir. Özellikle Müslümanlar, her zaman buna karşı durmuşlardır. Kamuda çalışanlar ve devlet memurları ise bazı avantajlardan (vefat durumunda ailelerin emeklilik maaşı ve tazminatlar) faydalanmak için resmi nikâh yapma eğilimindedirler.

Fildişi Sahili'nde Geleneksel ve Resmi Nikâhlar Hakkında Din Adamlarının Görüşleri

Genelde Batı Afrika'da ve özellikle Fildişi Sahili'nde Müslümanların çoğunluğu Maliki mezhebine mensuptur. Bunun yanında diğer mezheplerin müntesipleri de bulunmaktadır. Ayrıca COSIM (İmamlar Yüksek Konseyi), Fildişi hükümeti tarafından tanınan tek İslami kurumdur ve Maliki fıkına göre hükümler vermektedir. Resmi nikâh meselesi Fildişili imamlar ve alimler arasında tartışmalı bir meseledir.

Birtakım imam grupları, kategorik olarak resmi nikâha karşıdırlar. Onlara göre bu evlilik, İslam'ın gerektirdiği tüm şartları karşılamamaktadır. Mesele mehir ya da çeyiz meselesi, Müslüman ile gayrimüslim arasındaki evlilik ve miras gibi meseleler, bu gruptaki imamların problemli gördüğü konular arasında sayılabilir. Çoğunluğu oluşturan bir diğer grup imam ise bu evliliği yapmak isteyenlere izin verirler; fakat onlardan bazı şartlar talep ederler. Örneğin evlenecek kişilerin medeni nikâh yapmadan dini nikâh yapmaları gerekmektedir. Bu gruptaki ulemanın resmi nikaha onay vermesinin altında maslahat düşüncesinin yattığı görülür. Nitekim bakanlıklarda, kamu hizmetlerinde, devlet kurumlarında, orduda vb. yerlerde çalışan

⁴² 7 Ekim 1964 tarih ve 64-381 sayılı kanunun 13 ve 14 maddeleri.

Müslüman memurların, bazı avantajlardan yararlanabilmeleri ve vefat ettikten sonra ailelerinin emekli maaşından yararlanabilmeleri için resmi nikâh yapmaları gerekmektedir.

COSIM başta olmak üzere imamlarımızın çoğunluğu, resmi evliliğe izin vermektedir; ancak resmi nikâh yapmak isteyenlere önce dini nikâh yapmalarını şart koşarlar. Bunun yanında, medeni nikâh yaparken mal ayrılığı rejimini seçmeleri gerekmektedir.⁴³ Geleneksel nikâh ile ilgili günümüzde Malinké ve Senoufo gibi Müslüman inancına sahip tüm etnik gruplar, evliliklerini İslam'ın şartlarına göre kıymaktadırlar. Müslüman etnik gruplar dışında Baoulé ve Bété gibi Hristiyan veya animist olan etnik gruplar ve bazen bu etnik gruplardan olan kızlarla evlenen bazı Müslümanlar vardır. Âlimler, onlara Müslüman olanlarla evlenmelerini tavsiye ederler.⁴⁴

Evlenecek erkeğin velileri-büyükleri, çeyizleri için kızlarının ailesine haram olan şeyleri helal olanlarla değiştirmek için pazarlık yapmalıdırlar. Ayrıca Hristiyanlar ile evlilik konusunda âlimlerimiz tarafından aykırı görüşler görülmektedir. Aslında İslam hukukuna göre, Hristiyan kızlarla evlenilmesinde bir mâni yoktur. Fakat bizim toplumumuzda onlarla nikâh yapan Müslümanların %90'ının çocukları Hristiyan olmuştur. Dolayısıyla âlimlerimiz, mümkün oldukça Müslüman gençlerin Hristiyanlarla evlenmesini uygun görmemektedir. İmamlar ve âlimlerimiz her zaman Müslümanlara ve özellikle Müslüman gençlere Müslüman olan etnik gruplardan eşlerini seçmelerini tavsiye etmektedir. Buna rağmen Müslümanlar ve Hristiyanlar arasında hala nikâhlar görülmektedir.

Biz de imamlarımız ve âlimlerimizle aynı doğrultuda hareket ederek resmi nikâhın ancak dini nikâhtan sonra yapılmasını uygun görüyoruz. Zira Fildişi Sahili halkının çoğunluğu Malikî mezhebine mensuptur ve Maliki mezhebinde nikahta velinin bulunması gerekmektedir. Medeni kanunda ise kadının velisine herhangi bir görev verilmemiş; kadını nikaha doğrudan taraf olacağı ifade edilmiştir. Buna ek olarak, sadece medeni nikâh yapılabilir; ancak İslam şartlarına uyması gerekmektedir. Mesela erkek, kızın mehri-ni ödemeli; mal ayrılığı rejimini seçmelidir.

⁴³ Düğünde kayıt memuru, gelin ve damattan seçtikleri rejimi alenen telaffuz etmelerini ister. Ya mal birliği rejimi ya da mal ayrılığı rejimi. İki eş arasında rejim konusunda bir anlaşmazlık çıkması durumunda, memur, ikisinin anlaşabilmesi için evliliği askıya alır. Mal birliği rejimi, birinin ölümünden sonra tüm mal varlığının diğerine ait olması anlamına gelir. Öte yandan, mal ayrılığı rejimi, eşlerin mallarının ayrılması anlamına gelir.

⁴⁴ Younouss Toure, *Droit civil, la famille :support de cours* (Abidjan: Université UMA, 2015), 16-24.

Sonuç

Geçmişten bugüne kadar her toplumda nikâh önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle dini bir yönü de olması sebebiyle Müslüman toplumlarda bu daha da önem kazanmaktadır. Fildişi Sahili'nde farklı farklı nikâh uygulamaları bulunmaktadır: resmi nikâh, dini nikâh ve geleneksel nikâh. Resmi nikâh, sömürgeci Fransa'nın koyduğu kanuna göre uygulanmaktadır. Dini nikâh, Müslümanlar için İslam hukukuna göre kıyılmakta ve Hristiyanlar için de kilise kanununa göre hareket edilmektedirler. Geleneksel nikâhta ise her kabile, kendi adetlerine göre hareket etmektedir. Halk, dini ve geleneksel nikâhları tercih etmesine rağmen devlet tarafından tek tanınan nikâh resmi nikâhtır. Zira insanların ne kadar çocukları olursa olsun, kaç yaşında olurlarsa olsunlar, resmi nikâh yapmazlarsa devlet tarafından bekâr olarak kabul edilmektedirler. Din adamları (Müslümanlar ve Hristiyanlar), kendi mensuplarına resmi nikâh yapmadan dini nikâh yapmalarını tavsiye etmektedirler.

Sonuç olarak tüm bilgilerden hareketle dilsel, dini ve kültürel olarak bu denli farklılıkların olduğu Fildişi Sahilinde ülke toplumu için önemli bir yer tutan nikahuygulamalarının dini ve geleneksel inanışlara göre gerçekleştiğini, hangi dine tabi olursa olsun resmi makamlarca zorunlu olan resmi nikâhın kanuni bir zorunluluk olduğunu söyleyebiliriz. Dini ve kültürel farklılıkların bölgeden bölgeye nikahuygulamalarını etkilediği ve insanların geleneklerini yaşatmaya meyilli oldukları ve toplumsal aidiyetlerini kaybetmemek adına kendilerine ataları tarafından bırakılan inanışlara bağlı oldukları tespit edilmiştir.

Kaynakça

- Ahmed, Ebü'l-Hüseyn Ahmed b. Ebî Bekr Muhammed b. -'Avdiyye, Kamil Muhammed. *Muhtaşaru'l-Kudûrî*. Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1997.
- Alija, Nazan. *Hristiyanlıkta Evlilik Sakramenti*. Uludağ Üniversitesi, 2017.
- ALLOU, Manizan. "Peuplement et evolution de la coted'ivoire". *Revue d'Histoire, d'Arts et d'Archéologie*. 95-104. Abidjan: GODO GODO, 2014.
- Anani, İsabele Akouhaba. *La dot dans le code des personnes et de la famille des pays d'Afrique occidentale Francophone cas du Benin, du Burkina faso, de la Cote d'ivoire et du Togo*. Copenhagen: Danish Institute for Human Rights, 2008.
- Assi-Eso, Anne-Marie H. *Précis de droit civil ivoirien: les personnes, la famille*. Abidjan: Librairie de droit ivoirien, 1997.
- Atar, Fahrettin. "Nikâh". *TDV İslam Ansiklopedisi*. Erişim 07 Mayıs 2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/nikah>
- Cangir An, Meryem. *İslam Hukukuna Göre Nikâhta Aleniyet ve İlan Şartı*. Atatürk Üniversitesi, 2011.
- Chidester, David. "Animizm". çev. Tuğba Aydoğan. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 14/33 (15 Mart 2021), 427-433. <https://doi.org/10.12981/mahder.824193>

- Coulibaly, Lancina. *Medârisu'l-Arabiyye fi Sâhili'l-Âc*. Libya: Külliyyetü'ş-şerîa, 2007.
- Ducroquet, Hubert vd. *L'agriculture de la Côte d'Ivoire à la loupe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017.
- İbn Mekki, Osman. *Tavdîhu'l-ahkâm Şerhu Tuhfeti'l-hukkâm*. Tunus: Matba'a Tunusiy-ye, 1920.
- İbn Raslân, Ömer. *et-Tedrib fi'l-fikhi's-Şâfiî*. Riyad: Dâru'l-Kibleteyn, 2012.
- İbn Rüşd, Muhammed b. Ahmed. *Bidâyetü'l-müctehid*. Kahire: Mektebe İbn Teymiyye, 1994.
- Köse, Saffet. "Aile Hukuku". *İslam Hukuku El Kitabı*. 437-534. Ankara: Grafiker Yayınları, 1. Basım, 2012.
- Mevşilî, Ebû'l-Fazl Mecdüddîn 'Abdullâh b. Maḥmûd b. Mevdûd el-. *el-İhtiyâr li ta'alili'l-Muhtâr*. Beyrut: Matba'atü'l-Halebî, 1937.
- Miran, Marie. *Vers un nouveau prosélytisme islamique en Côte-d'Ivoire: une révolution discrète*. Paris: Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, 2000.
- Moran, Jimmy. "Croyances Religieuses En Côte D'Ivoire | 2022". *fr.ripleybelieves.com*. Erişim 07 Mayıs 2022. //fr.ripleybelieves.com/religious-beliefs-in-ivory-coast-3357
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref. *Minhâcu't-tâlibîn ve 'umdetu'l-muttakîn fi'l-fikh*. ed. Kâsım Ahmed 'Avvâd. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2005.
- Rüşd, Ebû'l-Velîd Muḥammed b. Ahmed b. *el-Muḥaddimâtu'l-mumehhidât*. ed. Muḥammed Hacı. Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1988.
- Topçuoğlu, Ali Aslan. "Yahudilik-Hristiyanlık ve İslâm Hukuku'na Göre Nikâh Akdine Etkisi Bakımından Din Farklılığı". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 10/2 (2010), 79-120.
- Toure, Younouss. *Droit civil, la famille :support de cours*. Abidjan: Université UMA, 2015.
- "10 mars 1893 - Naissance de la Côte d'Ivoire - Herodote.net". Erişim 07 Mayıs 2022. https://www.herodote.net/10_mars_1893-evenement-18930310.php
- "À Abidjan, l'Institut de théologie de la Compagnie de Jésus porte un regard africain sur la dissolution du mariage chrétien". Erişim 07 Mayıs 2022. <https://africa.la-croix.com/a-abidjan-linstitut-de-theologie-de-la-compagnie-de-jesus-porte-un-regard-africain-sur-la-dissolution-du-mariage-chretien/>
- Code Civil 1, Code Civil 1. *Droit des personnes et de la famille* (2020).
- "Histoire de la Côte d'Ivoire". *Wikipédia*, 25 Nisan 2022. https://fr.wikipedia.org/w/index.php?title=Histoire_de_la_C%C3%B4te_d%27Ivoire&oldid=193160305
- "L'histoire de la Côte d'Ivoire." Erişim 07 Mayıs 2022. <https://www.cosmovisions.com/ChronoCoteIvoire.htm>
- "Religion en Côte d'Ivoire". *Wikipédia*, 23 Aralık 2021. https://fr.wikipedia.org/w/index.php?title=Religion_en_C%C3%B4te_d%27Ivoire&oldid=189163943
- "Rezo-Ivoire .net | l'histoire de la cote divoire". Erişim 07 Mayıs 2022. <https://rezoivoire.net/ivoire/patrimoine/759/lhistoire-de-la-cote-divoire.html#.YnZIqehBxnI>
- "RGPH 2021 : LES RESULTATS PRELIMINAIRES ESTIMENT A 28 MILLIONS L'EFFECTIF TOTAL DE LA POPULATION RESIDENTE PERMANENTE EN

COTE D'IVOIRE". Erişim 07 Mayıs 2022. https://www.gouv.ci/_actualite-article.php?recordID=13247